

ชื่อเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการขับเคลื่อน
โรงเรียนสอนคิดเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู
และเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการคิดของนักเรียน โรงเรียนโพธิ์ศรีสุวรรณวิทยาคม

ผู้วิจัย นายชัยวัฒน์ สุมิ

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยาลัยฐานะผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ

สถานศึกษา โรงเรียนโพธิ์ศรีสุวรรณวิทยาคม
ตำบลผือใหญ่ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ

ปีการศึกษา ปีการศึกษา 2566-2567

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการขับเคลื่อนโรงเรียนสอนคิด การส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู และการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการคิดของนักเรียน โรงเรียนโพธิ์ศรีสุวรรณวิทยาคม 2) เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการขับเคลื่อนโรงเรียนสอนคิดเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู และเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการคิดของนักเรียน โรงเรียนโพธิ์ศรีสุวรรณวิทยาคม 3) เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการขับเคลื่อนโรงเรียนสอนคิดเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู และเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการคิดของนักเรียน โรงเรียนโพธิ์ศรีสุวรรณวิทยาคม และ 4) เพื่อประเมินประสิทธิผลและปรับปรุงรูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการขับเคลื่อนโรงเรียนสอนคิดเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู และเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการคิดของนักเรียน โรงเรียนโพธิ์ศรีสุวรรณวิทยาคม ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) มีขั้นตอน 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การขับเคลื่อนโรงเรียนสอนคิด การส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู และเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการคิดของนักเรียน โรงเรียนโพธิ์ศรีสุวรรณวิทยาคม ขั้นที่ 1 การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และองค์ประกอบ ขั้นที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการในการพัฒนา ขั้นที่ 3 การศึกษาแนวทางในการพัฒนารูปแบบ ขั้นที่ 4 การศึกษาดูงานโรงเรียนที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติ (Best practice) ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการขับเคลื่อนโรงเรียนสอนคิดเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู และเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการคิดของนักเรียน โรงเรียนโพธิ์ศรีสุวรรณวิทยาคม ขั้นที่ 1 การยกยกรูปแบบ ขั้นที่ 2 การวิพากษ์รูปแบบ ขั้นที่ 3 การสร้างรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบ ขั้นที่ 4 การประเมินคุณภาพของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบ ระยะที่ 3 การใช้รูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการขับเคลื่อนโรงเรียนสอนคิดเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู และเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการคิดของนักเรียน โรงเรียนโพธิ์ศรีสุวรรณวิทยาคม ขั้นที่ 1 การประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู ขั้นที่ 2 การประเมินภาวะผู้นำทางการคิดของนักเรียน ระยะที่ 4 การประเมินประสิทธิผลและปรับปรุงรูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการขับเคลื่อนโรงเรียนสอนคิดเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู และเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการคิดของนักเรียน โรงเรียนโพธิ์ศรีสุวรรณวิทยาคม

ขั้นที่ 1 ประเมินประสิทธิผลของการใช้รูปแบบ ขั้นที่ 2 การปรับปรุง เผยแพร่ ขยายผลการใช้รูปแบบ กลุ่มเป้าหมาย ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนโพธิ์ศรีสุวรรณวิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ ปีการศึกษา 2566-2567 ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 2 คน ครู บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 15 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน นักเรียน จำนวน 144 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selected) โดยใช้ผู้บริหาร ครู และบุคลากร รวมถึงนักเรียนทั้งหมดในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาได้แก่ รูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการขับเคลื่อนโรงเรียนสอนคิด เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู และเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการคิดของนักเรียน โรงเรียนโพธิ์ศรีสุวรรณวิทยาคม 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู แบบประเมินภาวะผู้นำทางการคิดของนักเรียน แบบประเมินประสิทธิผลของการใช้รูปแบบ ซึ่งเป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการขับเคลื่อนโรงเรียนสอนคิดของโรงเรียนโพธิ์ศรีสุวรรณวิทยาคม พบว่า การพัฒนารูปแบบที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องตั้งอยู่บนฐานแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ การสะท้อนคิดจากการปฏิบัติงานจริง และการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องควบคู่กับการพัฒนาผู้เรียน จากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันพบว่าสถานศึกษามีความพร้อมด้านนโยบายและบุคลากรที่เห็นความสำคัญของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงคิดเป็นฐาน แต่ยังมีประสบปัญหาด้านความต่อเนื่องของการทำงานร่วมกัน กลไกการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการเชื่อมโยงการพัฒนาครูกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียน ขณะเดียวกัน ความต้องการในการพัฒนาสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการมีรูปแบบที่ชัดเจน เป็นระบบ และสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน โดยอาศัยแนวทางและประสบการณ์จากสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานจริงเป็นต้นแบบสำคัญ ผลการบูรณาการข้อมูลทั้งหมดชี้ให้เห็นว่าการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่มีประสิทธิผลควรเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงการพัฒนาครูด้านความสามารถในการจัดการเรียนรู้กับการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการคิดของนักเรียนอย่างเป็นองค์รวม ภายใต้บริบท วัฒนธรรมองค์กร และทรัพยากรของสถานศึกษา เพื่อเป็นฐานในการพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ อย่างยั่งยืน

2. รูปแบบการบริหารสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้โดยใช้การมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความเป็นวัตรของนักเรียนและครู ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) หลักการและแนวคิดของรูปแบบ (Principles and Conceptual Framework) 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ (Objectives of the Model) 3) กระบวนการดำเนินงานของรูปแบบ (Operational Process of the Model) 4) บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในรูปแบบ (Roles of Stakeholders in the Model) และ 5) การวัดและประเมินผลของรูปแบบ (Measurement and Evaluation of the Model) ทั้งนี้กระบวนการดำเนินงานของรูปแบบ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาทีม PLC (PLC Development) ขั้นตอนที่ 3 การจัดการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning Practice) ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Reflection and Sharing)

และขั้นตอนที่ 5 การประเมินและพัฒนาอย่างยั่งยืน (Evaluation and Sustainability) ซึ่งมีผล การประเมินคุณภาพในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.76, \sigma=0.54$)

3. ผลการใช้รูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการขับเคลื่อนโรงเรียนสอนคิดเพื่อ ส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู และเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการคิดของนักเรียน โรงเรียนโพธิ์ศรีสุวรรณวิทยาคม ปรากฏดังนี้

3.1 ผลการประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู (Teachers' Learning Management Competency) ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.71, \sigma=0.50$) ด้านที่มากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ ด้านที่ 5 ความสามารถด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพผ่านการสร้างชุมชน การเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning through PLC Competency) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.75, \sigma=0.46$) รองลงมาคือ ด้านที่ 2 ความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและมีส่วนร่วม (Active and Participatory Learning Management Competency) อยู่ใน ระดับ มาก ที่ สุด ($\mu=4.71; \sigma=0.49$) และรองลงมาคือ ด้านที่ 1 ความสามารถด้านการออกแบบการเรียนรู้เชิงคิด (Thinking-Based Learning Design Competency) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.71, \sigma=0.50$) ส่วนด้านที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ด้านที่ 4 ความสามารถด้านการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (Assessment for Learning Competency) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.66, \sigma=0.55$)

3.2 ภาวะผู้นำทางการคิดของนักเรียน (Students' Thinking Leadership) ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.58, \sigma=0.49$) ด้านที่มากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ ด้านที่ 5 ภาวะผู้นำ ด้านการสะท้อนคิดและกำกับตนเอง (Reflective Thinking Leadership) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.62, \sigma=0.45$) รองลงมาคือ ด้านที่ 4 ภาวะผู้นำด้านการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน ทางความคิด (Collaborative Thinking Leadership) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.57, \sigma=0.48$) และรองลงมาคือ ด้านที่ 3 ภาวะผู้นำด้านการคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking Leadership) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.55, \sigma=0.50$) ส่วนด้านที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ภาวะผู้นำด้านการคิดเชิง วิพากษ์ (Critical Thinking Leadership) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.46, \sigma=0.52$)

4. ผลการประเมินประสิทธิผลและปรับปรุงรูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในการขับเคลื่อนโรงเรียนสอนคิดเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู และเสริมสร้าง ภาวะผู้นำทางการคิดของนักเรียน โรงเรียนโพธิ์ศรีสุวรรณวิทยาคม ปรากฏดังนี้

4.1 ผลการประเมินประสิทธิผลและปรับปรุงรูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในการขับเคลื่อนโรงเรียนสอนคิดเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู และเสริมสร้าง ภาวะผู้นำทางการคิดของนักเรียน โรงเรียนโพธิ์ศรีสุวรรณวิทยาคม ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.73, \sigma=0.47$) ด้านที่มากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ ด้านที่ 3 ประสิทธิผลด้านกระบวนการชุมชน การเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Effectiveness on Professional Learning Community Process) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.78, \sigma=0.42$) รองลงมาคือ ด้านที่ 1 ประสิทธิผลด้านความสามารถ ในการจัดการเรียนรู้ของครู (Effectiveness on Teachers' Instructional Competency) อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\mu=4.75, \sigma=0.45$) และรองลงมาคือ ด้านที่ 2 ประสิทธิผลด้านภาวะผู้นำทางการคิด ของนักเรียน (Effectiveness on Students' Thinking Leadership) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.72, \sigma=0.47$) ส่วนด้านที่มีค่าน้อยที่สุดคือ ด้านที่ 4 ประสิทธิผลด้านการขับเคลื่อนโรงเรียนสอนคิดในระดับ ส ถาน ที่ ก ษ ๓ (Effectiveness on Driving a Thinking School at the Institutional Level) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.58, \sigma=0.51$)

4.2 ผลการปรับปรุงและขยายผลรูปแบบ พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพในระดับสูง สามารถส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูให้มีความเป็นระบบ เน้นการเรียนรู้เชิงคิด วิเคราะห์ และการสะท้อนผลจากการปฏิบัติจริง ขณะเดียวกันยังเอื้อต่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการคิดของนักเรียนให้มีความกล้าแสดงออกทางความคิด มีเหตุผล และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ ผลการใช้รูปแบบสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กร โดยครูมีการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และโรงเรียนมีวัฒนธรรมการทำงานแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่เข้มแข็งยิ่งขึ้น จากข้อมูลการประเมินและข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รูปแบบได้รับการปรับปรุงให้มีความชัดเจน เหมาะสมกับบริบทและง่ายต่อการนำไปใช้ในทางปฏิบัติ พร้อมทั้งมีศักยภาพในการเผยแพร่และขยายผลสู่ครู บุคลากรทางการศึกษา และสถานศึกษาอื่น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน